Avlsframgangen bidrar til økt slaktevekt

Forfatter
Thor Blichfeldt, Norsk Sau og Geit
Jette Jakobsen, Norsk Sau og Geit

Sammendrag
Den beregnede avlsframgangen for lammenes tilvekst er stor, men mange saueholdere etterlyser en tilsvarende framgang i produksjonen. Vi har analysert utviklingen i slaktevekta fra 2000 til 2013 hos medlemmene av væreringene innen NKS. Vår konklusjon er at omkring halvparten av den beregnede avlsframgangen kommer til uttrykk i produksjonen.

Publisert
2014

Referanse
Sau og Geit nr. 4/2014

Utskriftsdato
28.03.2024 www.fag.nsg.no

Avlsframgangen bidrar til økt slaktevekt

Den beregnede avlsframgangen for lammenes tilvekst er stor, men mange saueholdere etterlyser en tilsvarende framgang i produksjonen. Vi har analysert utviklingen i slaktevekta fra 2000 til 2013 hos medlemmene av væreringene innen NKS. Vår konklusjon er at omkring halvparten av den beregnede avlsframgangen kommer til uttrykk i produksjonen.

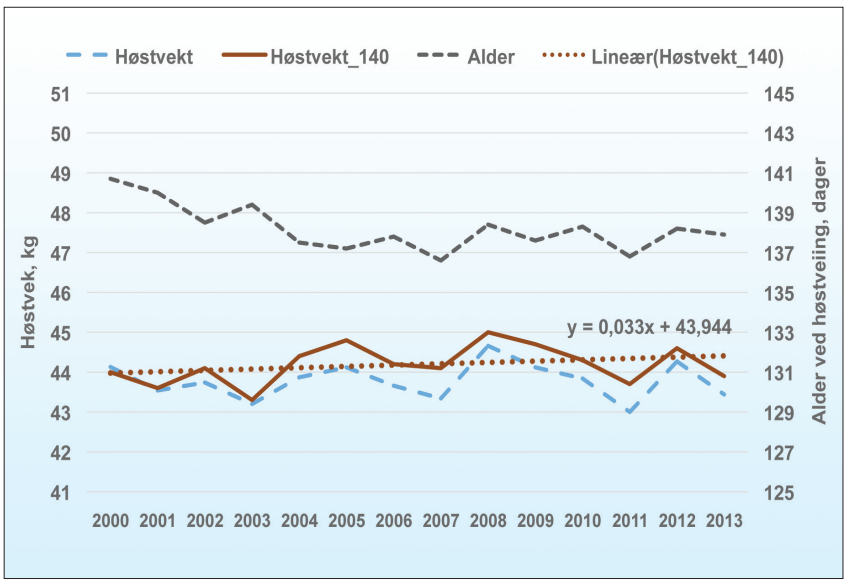
Vi driver et godt avlsarbeid i Norge, mye bedre enn de fleste andre land i verden. NKS med 1.000 medlemmer i væreringene, 95.000 søyer, 1.800 avkomsgranskede værer og 20.000 lam med seminfar i året er et imponerende samvirketiltak!

Et godt avlsarbeid gir stor avlsframgang for egenskapene som prioriteres. Vi har prioritert tilvekst fram til slakting, slaktekvalitet (kjøtt og fett) og antall fødte lam. Den *beregnede avlsframgangen* er stor, men den har begrenset verdi hvis den ikke kommer til uttrykk i form av bedre produksjonsresultater (fenotypiske resultater).

Produksjonsresultatene for antall fødte lam har økt mye, så her er ingen i tvil om at avlsframgangen viser seg i produksjonen. Vi har nådd et avlsnivå som vi synes er høyt nok, og avlsframgang for lammetall er ikke lenger noen prioritert egenskap i avlsarbeidet. Lammetall er derfor ikke tema i denne artikkelen.

Vi ønsker flest mulig slakteklare lam rett fra utmarksbeite. Høstvektene på lammene ser ikke ut til å ha økt så mye de siste 10-15 årene, og vi er fortsatt et godt stykke fra å kunne levere størstedelen av lammene direkte til slakt ved sanking. Den beregnede avlsframgangen for høstvekt er stor, og mange saueholdere mener derfor at den beregnede avlsframgangen ikke kan være korrekt når vi ikke har den samme framgangen i produksjonen.

I denne artikkelen vil vi se nærmere på produksjonsresultatene og sammenholde dem med den beregnede avlsframgangen.

Figur 1. Alder og vekt ved høstveiing for NKS-lam i væreringene i årene 2000-2013. Høstvekta er også korrigert til 140 dagers alder, og utviklingstrenden for høstvekt ved 140 dagers alder er beregnet.

Datamaterialet

Datamaterialet er hentet fra Sauekontrollen. Vi har begrenset våre analyser som presenteres her til:

- Rasen NKS
- Besetningene som er med i væreringene
- Lam født i årene 2000-2013
- Lam som er godkjent for å være med i avlsverdiberegningene

For at et lam skal godkjennes for å være med i avlsverdiberegningene, må det ha registrert en høstvekt i alderen 90-190 dager. Slaktede lam må være slakta seinest ved 210 dagers alder og innen utgangen av november for å bli med i beregningene. Det er også andre krav, blant annet er kopplam ikke med i beregningene. Materialet består av mer enn 200.000 lam med høstvekt og mer enn 140.000 lam med slaktevekt hvert år i perioden.

Høstvekta

Figur 1 viser alder og vekt ved høstveiing i årene 2000-2013. Alderen ved veiing varierer fra år til år, og det gjør det vanskelig å se om tilveksten har økt i perioden. Vi beregner derfor også en korrigert høstvekt, standardisert til veiing ved 140 dagers alder, og denne bruker vi for å se om tilveksten øker.

Resultater som kan leses ut av figuren:

- Alderen ved høstveiing har sunket med 2-3 dager fra 2000 til 2013
- Høstvekta varierer fra år til år, og det er ikke lett å se noen økning i perioden
- Høstvekta korrigert til 140 dagers alder varierer også mye fra år til år; fra 43,3 kg som dårligste år (2003) til 45,0 kg som beste år (2008)
- Trenden i perioden er en økning i den korrigerte høstvekta på 33 gram per år

Den beregnede fenotypiske trenden gir en økning på ca. 0,4 kg i korrigert høstvekt for hele perioden 2000-2013, bare 1/10 av den beregnede avlsframgangen i samme periode.

Slaktevekta

Figur 2 viser utviklingen i alder og vekt ved slakting i perioden 2000-2013.

- Alderen ved slakting er omtrent den samme i 2013 som den var i 2000
- Slaktevekta varierer fra år til år, men ser ut til å stige i perioden
- Slaktevekta korrigert til 154 dagers alder varierer fra 19,0 kg i 2001 til 20,4 kg i 2012
- Trenden for slaktevekta korrigert til 154 dagers alder viser en økning på 92 gram per år

Den beregnede fenotypiske økningen i slaktevekt ved 154 dagers alder er ca. 1,1 kg for perioden 2000-2013, omkring 1/3 av den beregnede avlsframgangen i samme periode.

Levendevekta ved høstveiing har økt med 0,4 kg fra 2000-2013 (basert på trenden for disse årene), mens slaktevekta har økt med 1,1 kg i samme periode. Vår forventning til økningen i slaktevekt ut fra økningen i høstvekt var ca. 0,2 kg, så dette gir grunnlag for videre analyser.

Klassifiseringen

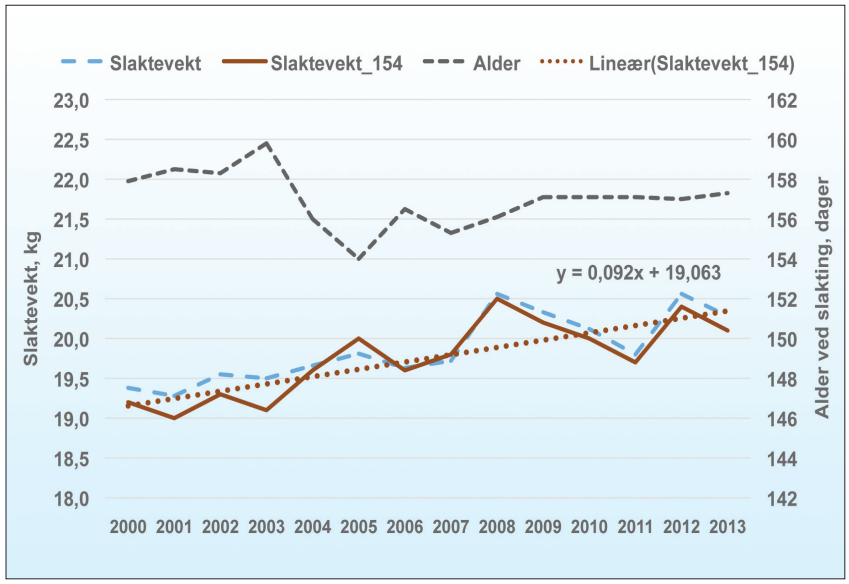
Figur 3 viser utviklingen i klassifiseringsresultatet (EUROP):

- Slakteklassen har økt med 3 klasser i perioden, fra O+ til R+
- Fettgruppen har vært ganske stabil de siste 10 årene, i underkant av 2+ i fett

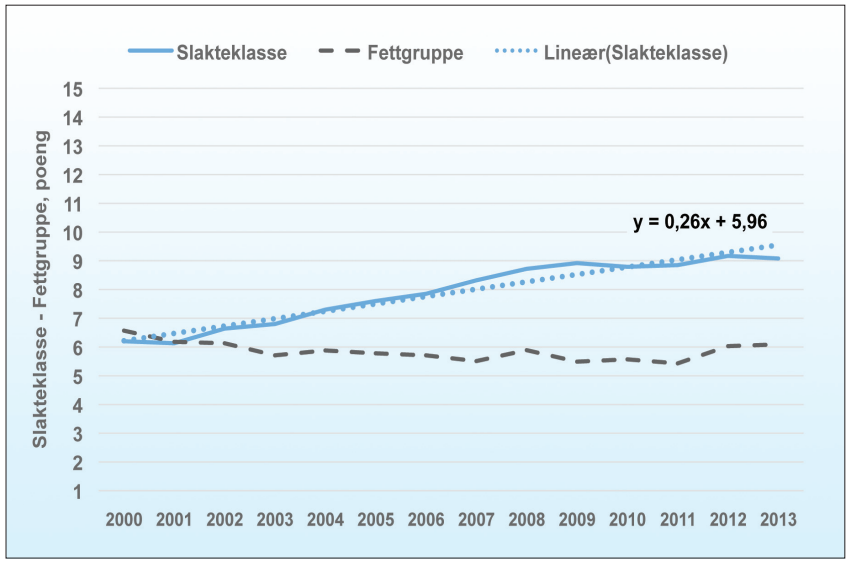
Slaktelammene har altså blitt «rundere» i formen uten at det utenpåliggende fettet har økt.

Slakteprosenten

Slakteprosenten skal egentlig beregnes som forholdet mellom slaktevekta og levendevekta rett før slakting. Vi har ikke data som gjør at vi kan beregne en korrekt slakteprosent. Men vi har data for høstvekta korrigert til 140 dager og slaktevekta korrigert til 154 dager, altså med 2 ukers mellomrom. Slakteprosenten beregnet på denne måten blir høyere enn ved en beregning basert på levendevekt og slaktevekt på samme dag, men den gir en god indikasjon på om det har vært noen endring i den reelle slakteprosenten.

Figur 2. Alder og vekt ved slakting for NKS-lam i væreringene i årene 2000-2013. Slaktevekta er også korrigert til 154 dagers alder, og utviklingstrenden for slaktevekt ved 154 dagers alder er beregnet.

Figur 3. Klassifiseringsresultatet (EUROP slakteklasse og fettgruppe) for NKS-lam i væreringene i årene 2000-2013. Slakteklasse med poengverdien 5 tilsvarer O, 8 tilsvarer R og 11 tilsvarer U. Fettgruppe med poengverdien 5 tilsvarer 2 i fett, og 8 tilsvarer 3 i fett.

Figur 4 viser at den beregnede «slakteprosenten» har økt med over 2 prosentpoeng i perioden 2000-2013. Dette må nødvendigvis være slik når slaktevekta har økt mer enn høstvekta i perioden.

Hva kan være forklaringen på at «slakteprosenten» har økt? Her er noen momenter:

- Slakteklassen har økt, og mer kjøttfulle lam har en høyere slakteprosent
- Kraftigere fôring fra høstveging til slakt i dag enn i starten av perioden
- Avlsarbeidet har gitt økt tilvekstevne som realiseres først når dyra kommer hjem og settes på god fôring

Andelen slaktede lam før nyttår

Følges reglene i Sauekontrollen skal alle lam bli høstveid. Vi regner med at

væreringsbesetningene høstveier nær 100% av lammene.

Slakta lam som inngår i avlsverdiberegningene må ikke være eldre enn 210 dager ved slakting og være slakta innen utgangen av november.

Figur 5 viser at 60% av de høstveide lammene ble slakta innenfor grensa for å bli med i avlsverdiberegningene i år 2000. I 2005 hadde dette økt til 70%, og deretter har økningen vært liten. I 2013 var andelen 72%. Hvis du synes 28% «overfôringslam» er mye, så husk at påsettlammene og kårede værlam ikke slaktes og utgjør godt over halvparten av «overfôringslammene».

Hvis vi nå slakter de minste lammene istedenfor å fôre dem over nyttår, vil dette være med å trekke den beregnede gjennomsnittsvekta nedover. Hadde vi slaktet samme andel av lammene i 2013 som vi gjorde i 2000, hadde kanskje gjennomsnittlig slaktevekt vært 0,1-0,3 kg høyere.

Lammetallet

Kullstørrelsen har økt med 0,2-0,3 fødte lam per lamming fra 2000 til 2013. Større kull gir lavere fødselsvekt og lavere tilvekst per lam. Vi anslår at økningen i kullstørrelsen betyr omkring ½ kg i redusert slaktevekt. Hadde ikke kullstørrelsen økt i perioden 2000-2013, ville slaktevekta vært tilsvarende høyere.

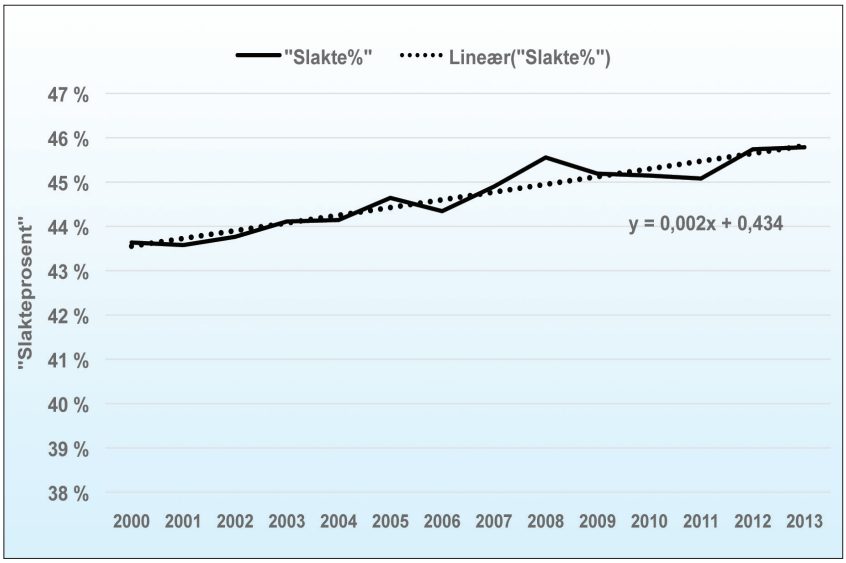
Avlsframgang og fenotypisk framgang

Avlsframgangen er beregnet til 3 kg slaktevekt for perioden 2000-2013. Egenskapen slaktevekt (lammets egen tilvekstevne) står for 2,2 kg og egenskapen morsevne-slakt (søyas melkeevne) står for 0,8 kg av den totale framgangen.

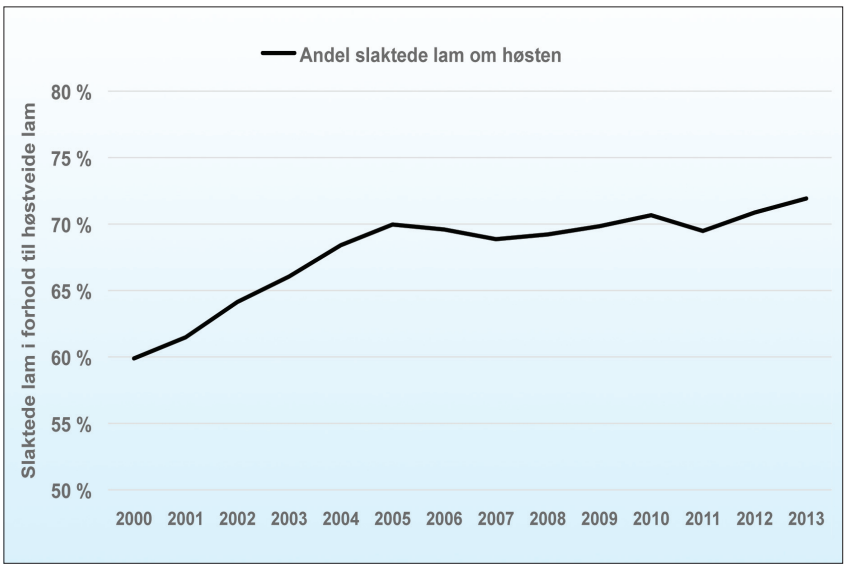
Den fenotypiske framgangen for slaktevekt er ca. 1,5 kg når vi tar hensyn til økt kullstørrelse og en større andel slaktede lam før nyttår. Dette er halvparten av avlsframgangen i perioden 2000-2013. Vi klarer altså ikke å realisere hele den beregnede avlsmessige framgangen for tilvekst fram til slakting.

Flere slakteklare lam rett fra utmarka

Et avlsmessig økt potensial for større tilvekst krever økt fôrtilgang for å realisere potensialet. Skal vi få til en større fenotypisk framgang må vi sannsynligvis gi sauen vår mer og/eller

Figur 4. Slakteprosenten beregnet som forholdet mellom slaktevekt korrigert til 154 dagers alder og høstvekt korrigert til 140 dagers alder for NKS-lam i væreringene i perioden 2000-2013.

Figur 5. Slaktede lam innenfor 210 dagers alder/utgangen av november som en andel av alle høstveide NKS-lam i væreringene i årene 2000-2013.

bedre fôr. Det er ikke så lett å få dette til med begrensede vårbeiter og sommerbeiter der naturen selv bestemmer det meste.

Samtidig er det imponerende å se hva enkelte produsenter får til med det avlsmaterialet vi har. Godt dyrestell, god surfôrkvalitet og gode beiter vår og sommer gir gode vekter ved sanking og mulighet for å levere størstedelen av lammene rett fra utmarka. Om den gode tilveksten brukes til å levere lammene rett etter sanking, eller om de holdes hjemme noen uker for å bli enda tyngre vil være en optimalisering den enkelte må gjøre ut fra egne forutsetninger.

Målet med avlsarbeidet vårt er et høyt avlsmessig potensial for tilvekst slik at flest mulig av lammene *kan* leveres rett fra utmarka. Vi fortsetter derfor arbeidet med å forbedre avlsnivået, selv om vi ser at ikke hele avlsframgangen blir realisert i produksjonen.

Av Thor Blichfeldt og Jette Jakobsen, NSG